

Új Pedagógiai Közlemények

Narancsvörös és almazöld sávok a könyvborítón. Álmomban is fel tudom idézni. Akkor voltam hallgatója a pesti bölcsészakárnak, amikor a neveléstudományi tanszék útra indította a Pedagógiai Közlemények elnevezésű sorozatát. Némelyik füzetből még vizsgáztam is. Egy élénkülő szakmai aktivitás jele volt a meginduló sorozat – értékelem utólag. Akkor egyszerűen kedvvel olvastam példányait. *Búzás László Új Iskola-kötete* érdeklődést felkeltő, másrészt igazságtevő munka volt az elfeledett reformpedagógiai tradíciók ébresztésére. *Falus Iván* nemrég még diáktársunk volt, a nemzetközi didaktikatudomány újdonságaira fordította figyelmünket, *Horváth Lajos* könyveit – bárhogya is mosolyog vissza ránk és akkori önmagára az égi katedráról a Tanár Úr – egy dinamizálódó, a valósághoz képest alapvetően alternatív, de mindenképpen szocialista, modern, humanista iskola modelljeként olvastuk (a hiteles emlékezéshez hozzátartozik, hogy voltak már akkor is tájékozott fanyalgók ez ügyben). 1967-et, 1968-at írtunk. Gyűlték a narancsvörös-almazöld kötetek a polcainkon. Aztán egyszer abbamaradt a sorozat.

Annál nagyobb öröm, hogy „Új” jelzővel (mint „new” – az újított mosóporon, csokoládén) megtoldva visszatért a sorozat. A színek az idő múlására utalnak: bordóba és háragoszöldbe játszanak a sávok. S az idő jele az is – kevesebb a pénz –, hogy a füzetek karcsúbbak lettek, lényegében egy folyóirat-tanulmány terjedelműek, a megjelent írások is ennek megfelelően maguk is cikknyi lélegzetűek. A változások jele az is, hogy a tanszék konzorcialis partnerei alapítványok. Az első füzetet a Pro Cultura Renovanda Hungarica Alapítvány támogatta, a másodikikat a Pro Educationis

gentis Hungariae Alapítvány (az isten tartsa meg a jó szokásukat!).

Személyes hangon indítottam ezt a recenziót, okom van így folytatni. Mindkét füzet tartalmához személyes közöm van. *Zrinszky* professzor ugyanazokat a kérdéseket feszegeti, melyeket vagy másfél évtizede kezdő kutatóként magam is: a szerepelmelet alkalmazási lehetőségeit a pedagóguskutatásban. Örömmre megannyi hivatkozott jeles szerző között megtaláltam az én egykori munkám interpretációját is. Megnyugtató, *Zrinszky László* azt értette, emelte ki belőle, amit én is hangsúlyos gondolatoknak találtam. A tanulmány voltaképpen rendszerező irodalomlemez. *Zrinszky* a rá jellemző körültekintéssel gyűjti csokorba az eltelt 2 (3) évtized hazai és külföldi szakirodalmát, felidézve a szerepelmelet alkalmazása iránti egykori aggályokat is; szerepek és személyiségegész feszültségére utaló problémákat (ezek szerint nem ültek el ezek a viták, tépelődések a szociálpszichológiai szemléletmód dinamikus térnyerésének korszakában sem).

Zrinszky mérleget állít. Nem foglal állást: kínos precizitással állítja párba a megerősítő és kételyítő hivatkozásokat. Döntson az olvasó! Vagy eredjen nyomába a bőséges szakirodalomnak! Alfejezetenként újra- és újrakezdi a rendszerezést, szinte végtelen árnyaltságban strukturál újabb és újabb elemzési dimenziókat.

Szabolcs Éva – a második füzet szerzője – más módszert választott. Holott alapvetően ő is, szakirodalom-feldolgozást készített. De a gyerekkortörténet (ismiert) irodalmi hátterű nem annyira szétágazó. Néhány alapmű tanulságait (*Sommerville, Cunningham, Aries* és mások neve bukkan fel) rendezte a történelmi kronológiát követő szerkezetbe,

nem merül fel benne, hogy ütköztesen álláspontokat.

Ebből a módszerből adódnak aztán a tanulmány egyenetlenségei. Más a kép, ha a kiválasztott kor nevelésfilozófiai-filozófiai megnyilatkozásainak prizmáján át vizsgálják, más, ha a praxis feltárt dokumentumait, más, ha a korszak szépirodalmán át (utóbbira példa a viktoriánus kor Angliájának bemutatott – közvetített – gyerekképe).

E tematikában azért vagyok személyesen elkötelezett, mert éppen ezt tanítom én is mostanában miskolci egyetemistáknak „Korok, nevelők, gyerekek” című neveléstörténeti kurzuson. Így a különböző típusú forrásokhoz fűződő viszony dilemmáit rendre megélem magam is.

Magam ezenközben fontosabb szerepet tulajdonítok a klasszikus antikvitásnak. *Trencsényi-Waldapfel Imréné* sajtó alatt álló posztumusz kiadású előadásai nyomán (a Nemzeti Tankönyvkiadó adja ki) egyértelművé válik, hogy a hagyományos szalon tartott szokratikus-platóni vonulat mellett létezik egy *Rousseau*-ig ívelő realiztikus tradíció *Démokritosz* nevével fémjelvezve, ahol a gyermeki természet, az ember természetilény-volta hangsúlyosabb. S fontos forrás az arisztophaneszi vagy a terentiusi komédia is. A kereszténység gyerekképéhez pedig szinte kulcsként tekinthető *Vergilius* nevezetes IV. eklogája.

Az én tárgyalásmódomban felfokozódik a reneszánsz és a humanizmus korának jelentősége (*Szabolcs Évánál* meg sem jelenik): a gyerekkép tárgyalhatatlan a reneszánsz madonnák szemlélése nélkül, de hát *Vittorino da Feltre*, *Montaigne* és *Erasmus*, akár a mi *Janus Pannoniusunk*, *Guarinóra* írt panegiricusa lényegi folyamatokról tudósító források.

Szabolcs Éva a hivatkozott szerzők nyomán a reformációt, a protestantizmust tekinti a középkort követő nagy korszaknak. Jómagam itt is inkább a

reformáció-ellenreformáció lelkekért zajló küzdelmére helyezem a hangsúlyt, a gyermekkortörténet megközelítésében – az egyébként igen gazdagon, sőt klasszikus irodalomba foglaltan tárgyalt – jezsuita nevelés adalékait megkerülhetetlennek tartom.

Szabolcs Éva a gyermekirodalom, a játékszerkultúra kialakulását a viktoriánus korhoz köti, magam szívesebben helyezem át e jelenségek (mennyiségi meggyarapodásának) hangsúlyát a XIX. századvégnek reformpedagógiákat idéző korszakára. „A szociológiai értelemben vett gyermekkor létrejötté” – fogalmaztam így *Zrinszky* tanár úr által hivatkozott munkámban. A modernizálódó Európában (és Amerikában) visszaszorul a (nemcsak *Dickens*től, de *Marx*tól, *Engelstől* is hitelesen ábrázolt) gyermekmunka – akkor is, ha még *József Attila* is írhatott a „kapszlit kapdosó elfakolt fejű kisgyermekről” –, s súlyos csapások érik a folklorisztikus korszak hagyományos falusi gyermekvilágának képét, s a polgári családok is lényegi változásokon mennek át. Megjelenik a „gyermekipar” – professzionista gyermekorvoslástól gyermekvédelmen át a játékgyárig, gyerekmozziig, gyermekszínházig, iparszerű gyermekirodalomig. Ez a helyzetbeli változás legalább annyira forrása a hitnek, hogy a „Gyermek évszázada” következik el, mint a gyerekekről szóló megannyi új tudomány. (Ezzel nem lebecsültem akarom, csupán mellétném mint fontos forrást.) Végül a reformszándékok megjelenésének harmadik eleme – szerintem legalábbis – az *Újnak* az a kultusza, amit a művészeti avantgárd tükrözött vissza a kor életérzésében, nálunk éppen *Ady* nevezetes nyitányában.

Végül: tárgyalhatatlan a gyermekortörténet az akár így, akár úgy értékelt forradalmi-polgárháborús-háborús XX. század nélkül – beleértve a szovjet-orosz valóság elemeit is *Sackij* telepétől *Makarenkóig* és tovább, vagy *Tolsztojtól Dzsingiz Ajtmatovig*. Mint ahogy kike-

rülhetetlen az a gyerekkép, amit „Valahol Európában-szindrómának” nevezhetnénk, idesorolva *Janusz Korczakot*, a mi *Sztehlónkat*, *Ádám Zsigmondunkat*, de a háború utáni Németországba költöző *Flanagant* is, vagy az ébredő harmadik világ nagy figuráját *Paolo Freire-t*.

Lehet-e *Auschwitz* után gyerekkortörténetet írni? – írjuk át *Adorno* nevezetes kérdését. S *Woodstock* után? *Csernobil* után? S *Szarajevo* után? *Ruanda* után? Megannyi drámai új kérdés.

Köszönöm *Szabolcs Évának*, hogy feltehettem őket.

Zrinszky László: Pedagóguösszerepek és változásai. Új Pedagógiai Közlemények. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara neveléstudományi tanszékének kiadványai. A Pro Renovanda Cultura Hungarica Alapítvány támogatásával. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar neveléstudományi tanszék. Budapest, 1994. 66 old.

Szabolcs Éva: Fejezetek a gyermekkép történeti alakulásából. Új Pedagógiai Közlemények. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar neveléstudományi tanszék és A Pro Educatione Gentis Hungariae Alapítvány kiadványai. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar neveléstudományi tanszék, Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány Budapest, 1995. 37 old.

Trencsényi László

Horváth Szabolcs, Budapest

Contents

Ferenc Gazsó: The Social Polarization and the Public Education (Page 3)

Ferenc Loránd: May the School Be for Everybody? (Page 9)

Illdikó Szabó: Intercultural School (Page 16)

Viewpoints

„One can make a mistake and do idiot things, but never lie” – A Conversation with *Hobo (László Földes)* by *Andrea Jankovich and Tibor Jankovich* (Page 30)

„Surviving is possible only by rebel” – A Conversation with *Tibor Bakács* by *Mária Both and László Csorba J.* (Page 37).

Horizon

Erzsébet Kísida: The Child Is a Citizen (or else the Pupil in More Roles) (Page 47)

Gyula Gergely: Educational Strategy in the Democratic System of Self-Governing (Page 53)

Erzsébet Fónagy Mrs. Varga: The Situation of the Capital's School-Structure and Possibilities of Its Development – A National Model Trial (Page 60)

Studio

Édit Győrik: A „Deviant” Grammar School: the Belvárosi Tanoda (Page 67)

Péter Szirányi-Mrs. Tibor Tóth: Secondary Education of Disadvantaged Youth (Page 82)

Miklós Horváth J.: Youth Department - and What is More to It Than That (Page 94)

Critics-Observer

Ethical Outlines (*László Légrádi*) (Page 104)

Comenius Study Selection from Slovakia (*Erzsébet Fehér*) (Page 107)

New Pedagogic Bulletins (*László Trencsényi*) (Page 109)

Inhalt

Ferenc Gazsó: Die gesellschaftliche Polarisierung und das Unterrichtswesen (S. 3.)

Ferenc Lóránd: Kann die Schule einem jeden gehören? (S. 9.)

Ildikó Szabó: Die interkulturelle Schule (S. 16.)

Ansichten

„Man darf sich irren, sogar Dummheiten machen, aber nie lügen“ – Interview mit *Hobo (László Földes)* (*Andrea Jankovich* und *Ferenc Jankovich*) (S. 30.)

„Überleben ist nur mit Revolte möglich“ – Interview mit *Tibor Bakács (Mária Bothi* und *F. László Csorba)* (S. 37.)

Blickfeld

Erzsébet Kisisida: Das Kind als Staatsbürger (oder der Schüler in mehreren Rollen) (S. 47.)

Gyula Gergely: Unterrichtsstrategie im demokratischen System der Selbstverwaltungen (S. 53.)

Frau Varga Erzsébet Fónagy: Die Lage und die Möglichkeiten der Entwicklung der Schulstruktur in der Hauptstadt – Ein nationales Modell-experiment (S. 60.)

Werkstatt

Édit Györik: Ein Gymnasium für deviante: Die Innenstädtische Schule („Belvárosi Tanoda“) (S. 67.)

Péter Szirányi–*Frau Tibor Tóth*: Unterricht für Mittelschüler von ungünstiger Lage (S. 82.)

F. Miklós Horváth: Die Jugendklasse, und was dahinter steckt (S. 94.)

Kritik-Beobachter

Grundrisse der Ethik (*László Légrádi*) (S. 104.)

Comenius Studienkollektion aus der Slowakei (*Fehér Erzsébet*) (S. 107.)

Neue Pädagogische Mitteilungen (*László Trencsényi*) (S. 109.)

Olvasóinkhoz

1995 októberétől 1999 forintra emelkedik folyóiratunk példányonkénti ára. Az előfizetési díjak az alábbiak szerint változnak: negyedévre 597 Ft., félévre 1194 Ft., egész évre 2388 Ft.

Könyvesbolt nyílt

Új pedagógus könyvesbolt nyílt Budapesten a Fáklya klubban (Csengery u. 68) A pedagógusok, szülők és diákok részére több száz pedagógiai, pszichológiai, módszertani könyvet, nyelvkönyvet, szótárat kínáló boltot az Okker Oktatási Iroda működteti.

A vidéki iskolák részére az OKKER Pedagógus Könyvesbolt szak-könyvküldő szolgálatot működtet. Ugyanitt az iskolák megrendelhetik egyedi tankönyveik kinyomtatását is. Tel/fax: 132-4587, 132-4588